

Els esforços

16/VIII/1979

Els plurals de noms i adjectius del masculí en -os (és a dir, obtinguts afegint la síl·laba os a la forma del singular), malgrat que són els normals d'un gran nombre de mots molt habituals, desvetllen reserves contínues que es tradueixen en l'adopció de formes no únicament impròpies sinó també forçades i insòlites. Plurals com pagesos, trossos, felços, dibulxos, peixos i despatxos no susciten cap vacil·lació ni inspiren la temença, amb la terminació en os que representin incórrer en l'ús de formes castellanitzants. En canvi, fixos, complexos, textos i pretextos es veuen encara rebutjats per molts, que diuen «fixes», «complexes», «textes» i «pretextes», formes incorrectes que, a més, estenen la incorrecció als singulars corresponents: «fixe», «complexe», «texte» i «pretexte», en lloc de fix, complex, text i pretext tal com hem comentat més d'un cop.

Observem també que alguns noms i adjectius (sempre del masculí) acabats en ç precedida d'una consonant originen la mateixa reserva: algú n'obté el plural afegint-hi simplement una s (que, és clar, després de la ç no té valor fònic), com si esforços, comerços, terços i descalços, a causa de la terminació, poguessin ésser suspectes de castellanisme. Es, doncs, un perjudici que convé de desfer: taiment com diem fasos, diversos, felços i capaços cal dir esforços, comerços, terços i descalços.

Es cert, però, que en alguns casos s'admeten totes dues formes del plural, en els mots acabats en sc, st i xt els quals tant el poden formar amb l'addició d'una s com de la síl·laba os: boscs o boscos, discs o discos, arbusts o arbustos, pretexts o pretextos. El llenguatge acadèmic sol preferir les primeres formes i la llengua parlada les altres, sens dubte de més fàcil pronunciació. Cal esmentar, també, els mots acabats en ig, com boig, roig o lleig. La normativa més estricta prescriu que se n'ha de formar el plural segons la norma general, és a dir, afegint-hi simplement una s: boigs, roigs, lleigs, però cal dir que cada dia hom observa una tolerància més marcada respecte a l'admissió de les formes en os, usades en la llengua parlada: boios, roios, lleios. Notem, també, com a casos especials, els índexs, els vertexs, els lapis, els omnibus (mots plans o esdruxois), i els roixs, els temps, els cillons, els dimarts, etc.

Albert Jane